

Управління освіти і науки Білоцерківської міської ради Київської області
Білоцерківський заклад дошкільної освіти №15 «Мрія»

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ З
ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ МОВЛЕННЄВИМИ
ТРУДНОЩАМИ**

ПІДГОТУВАЛА
вчитель-логопед
Інна САВІНА

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ З ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ.

Своєчасне оволодіння мовою – основа розумового розвитку дитини. Запорука повноцінного її спілкування з навколишніми людьми. Різні відхилення мовного розвитку негативно позначаються на сприйманні мови, висловлюванні власних думок, оволодінні знаннями та формуванні особистості дитини. Мовлення маленької дитини формується в спілкуванні з дорослими. Мовленнєві дефекти порушують можливість вільного спілкування дитини з іншими людьми. Усвідомлення власної мовленнєвої недостатності зазвичай викликає негативні емоціональні стани: почуття соціальної неповноцінності, страх мовлення, страх переживання.

Наукові дослідження в галузі корекційної педагогіки довели, що найбільш сприятливим для розвитку мовлення дитини є дошкільний вік. Тому винятково важливого значення набуває раннє виявлення мовленнєвого недорозвинення у дитини та своєчасна організація адекватного педагогічного і корекційного впливу на подальше становлення і розвиток мовлення. Практика показує, що рання корекція мовлення дозволяє значною мірою попередити шкільні труднощі, які виникають у дітей із тяжкими порушеннями мовлення.

Цим пояснюється необхідність широкої розгалуженої системи логопедичної допомоги саме у закладах дошкільної освіти. Корекційно-виховна робота з дітьми дошкільного віку з порушеннями мовлення призводить до значної їх компенсації.

Згідно з наміченими шляхами модернізації освітньої галузі сучасні реформаційні процеси потребують конструктивно нового підходу до освітньо-виховної роботи дошкільних навчальних закладів, особливо таких, що мають корекційно-розвивальну спрямованість.

Актуальність розгляду зазначеного питання насамперед пов'язана з тим, що кількість дітей, які мають потребу в корекційному навчанні та вихованні невинно зростає.

Раннє виявлення дефекту та своєчасна, цілеспрямована науково обґрунтована логопедична робота буде сприяти більш гармонічному розвитку особистості, її інтеграції в суспільство.

У дітей дошкільного віку існують паралельно дві сфери мовленнєвого спілкування:

- спілкування з дорослими — педагогами, членами сім'ї, знайомими та незнайомими людьми;
- спілкування з дітьми — однолітками, меншими за віком, старшими за віком дошкільниками та дітьми шкільного віку, як знайомими, так і незнайомими.

Формування комунікативної компетентності – одне із пріоритетних завдань всебічного гармонійного розвитку дитини у дошкільному навчальному закладі, зокрема у закладі комбінованого типу для дітей із порушеннями мовлення.

Завдання та показники комунікативно-мовленнєвого розвитку дітей.

Потреба в мовленнєвому спілкуванні розвивається впродовж усього періоду дошкільного віку. Успіх взаєморозуміння у мовленнєвому спілкуванні залежить від

того, наскільки сформовані в дітей комунікативно-мовленнєві здібності, мовна, мовленнєва та комунікативна компетенції.

Мовна компетенція — це засвоєння та усвідомлення мовних норм, які історично склались у фонетиці, лексиці, граматиці, орфоєпії, семантиці, стилістиці, та адекватне їх застосування в будь-якій людській діяльності у процесі використання певної мови. Під мовленнєвою компетенцією учені, зокрема доктор педагогічних наук Алла Богуш, розуміють уміння адекватно, доречно практично користуватися мовою в конкретних ситуаціях — висловлювати свою думку, бажання, наміри, прохання тощо, застосовуючи для цього мовні, немовні (міміка, жести, рухи), інтонаційні засоби виразності мовлення.

Результатом сформованості як мовної, так і мовленнєвої компетенцій є **комунікативна компетенція**, під якою розуміють, за визначенням Алли Богуш, комплексне застосування мовних і немовних засобів з метою комунікації, спілкування у конкретних соціально – побутових ситуаціях, уміння орієнтуватись у ситуації спілкування, ініціативність у спілкуванні.

Завдання комунікативно-мовленнєвого розвитку дитини:

- забезпечити цілісність і життєздатність різних спільнот людей — «дитина — дорослий», «діти — дорослі», «дитина — дитина», «діти — однолітки й малюки»; розвивати усі форми (емоційно-особистісне, ситуативно – ділове, позаситуативне) і засоби (невербальні, мовні) спілкування вихованців дошкільного віку;
- навчати диференціювати емоції (моральні, інтелектуальні, естетичні);
- формувати інтелект і дослідницьку діяльність, способи пізнання навколишнього світу;
- формувати творче (продуктивне) ставлення до організації діяльності й спілкування;
- розвивати комунікативно-мовленнєві здібності.

Методи інтерактивної взаємодії

Як відомо, жодну освітню новацію не можна перенести в чистому вигляді з однієї реальності в іншу, оскільки важливе значення мають такі чинники, як філософія навчального закладу, рівень професійної підготовки вихователів. Вітчизняна наука не дає готових методів інтерактивного навчання дошкільників. Але у практичній діяльності можна деякі з них адаптувати для роботи з дітьми старшого дошкільного віку. Зокрема, такі методи, як:

- багатоканальна діяльність;
- активне моделювання;
- розв'язання проблеми, або «дерево цілей»;
- мікрофон;
- карусель;
- неперервні думки, або «нескінченний ланцюжок»; відкриття законів життя; інтелектуальні хвилинки;
- «чарівні» перевтілення; творча діяльність. Метод розв'язання проблеми, або «дерево цілей».

Відомо, що діти добре засвоюють ті знання, які торкаються їхніх почуттів. Тому головне — викликати подив, інтерес кожної дитини до проблеми й обов'язково провести роботу, щоб задіяти різні аналізатори.

Модель творчого розвитку — «подив — інтерес — проблема — дії — пізнання — творчість».

Покладання на вихователя завдань, якими б здавалося, повинен займатися вчитель-логопед, пов'язано зі специфікою діяльності вихователя у логопедичній групі. Адже вихователі знаходяться поруч з дітьми у різній обстановці: у роздягальні, в спальній, ігровій кімнаті, природничому кутку, на майданчику, де мають наочну базу, необхідну для формування словника, розвитку пам'яті, уваги.

Вихователь повинен брати активну участь у корекційному процесі, сприяючи усуненню мовленнєвого дефекту і нормалізації психіки проблемної дитини в цілому.

Обов'язкова присутність вихователя на всіх фронтальних заняттях вчителя-логопеда, під час їх проведення слід робити записи, допомагати дітям у виконанні пальчикових вправ, викладанні звукової моделі слова, роботі з зошитом, окремі елементи логопедичного заняття включати у свої заняття з розвитку мовлення у вечірні години.

Під час режимних моментів, самообслуговування, на прогулянці, під час екскурсій, в іграх і розвагах здійснювати також корекційну роботу, значущість якої у тому, що вона надає можливість практичному мовленнєвому спілкуванню дітей.

Доцільним є:

- 1) організовувати і підтримувати мовленнєве спілкування дітей на заняттях, поза заняттями, спонукати їх уважно слухати інших дітей і вслухуватися у зміст висловів;
- 2) створювати ситуацію для спілкування;
- 3) формувати навички самоконтролю і критичного відношення до мовлення;
- 4) організовувати ігри на розвиток звукової культури мовлення;
- 5) привертати увагу до тривалості звучання слова, послідовності і місця звуків у слові;
- 6) проводити роботу над розвитком слухової і мовленнєвої уваги, пам'яті, слухового контролю, словесної пам'яті;
- 7) привертати увагу до інтонаційної сторони мовлення.

Працюючи з дітьми – логопатами, вихователь продовжує роботу вчителя-логопеда протягом другої половини дня. Це:

- 1) розвиток слухової уваги, слухової пам'яті і фонематичного сприймання;
- 2) вдосконалення дрібної і загальної моторики, артикуляції, усунення недостатнього розвитку мовленнєвої моторики, засвоєння вправ артикуляції, що розвивають рухливість апарату;
- 3) закріплення і автоматизація поставлених логопедом звуків;
- 4) закріплення, уточнення і активізація відпрацьованого логопедом лексичного матеріалу на заняттях з розвитку мовлення, інших заняттях, у режимних моментах;
- 5) закріплення сформованих логопедом граматичних категорій;
- 6) формування діалогічної і монологічної форм зв'язного мовлення;
- 7) закріплення навичок звукоскладового аналізу і синтезу;
- 8) закріплення навичок читання;
- 9) підготовка дітей до письма, формування графічних навичок;

10) розвиток пам'яті, уваги, мислення.

Враховуючи підвищену втомлюваність, нестійкість уваги дітей-логопатів, слід комплексно використовувати різні методи навчання (ігрові, практичні, словесні), а протягом занять періодично змінювати види їх діяльності.

Основним видом діяльності дитини є гра, а вихователь має можливість організовувати ігри не тільки на заняттях, але й поза ними. Зважаючи на те, що діти даної категорії часто соматично ослаблені, швидко стомлюються, плануючи роботу з організації ігрової діяльності необхідно чітко уявляти реальність фізичних можливостей кожної дитини і диференційовано добирати рухливі ігри. У них часто зустрічаються приповідки, вірші, їм можуть передувати лічилки для вибору ведучого. Такі ігри сприяють також розвитку почуття ритму, гармонійності і скоординованості рухів, позитивно впливають на психічний стан дітей.

Під час різних видів діяльності слід приділяти значну увагу мовленнєвій роботі, що знаходить своє відображення у використанні закличок, домовлянок, скоромовок та чистомовок, великої кількості віршованих мініатюр з метою активізації та збагачення словника, автоматизації та диференціації звуків

